

Тимощенко Ю.М. Роль методів оцінки вартості активів при формуванні моделі фінансування [Текст] / Ю. М. Тимощенко // Вісник Національного технічного університету «Харківського політехнічного університету». – 2005. – № 58(2). – С. 54-58.

УДК 657.922 : 658 : 330

Ю.М. Тимощенко

РОЛЬ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ АКТИВІВ ПРИ ФОРМУВАННІ МОДЕЛІ ФІНАНСУВАННЯ

У статті автором досліджені застосовувані методи оцінки вартості активів при складанні фінансової звітності постійно діючого підприємства, й розроблені рекомендації щодо використання певних методів оцінки вартості активів з метою формування моделі фінансування. Доведено необхідність корегування статей звітності в інфляційних умовах.

In clause the basic attention is given to problems of a choice of methods of estimation of value of assets, which are applied at drawing up of the financial reporting of the enterprises, which are not going to stop the activity in the future. Also has developed the recommendations for use of the certain methods of estimation of cost of assets with the purpose of formation of model of financing.

В умовах становлення ринкових засад розвитку економіки планування стає одним з найважливіших методів фінансового менеджменту. Цьому процесу приділялось багато уваги ще з часів адміністративно-командної економіки, але в сучасних умовах проблеми планування взагалі і фінансового планування, зокрема, не втрачають своєї актуальності у зв'язку з такими наявними факторами як: природній динамічний розвиток економіки, стохастичність ринку, постійно зростаюча конкуренція. Необхідність планування в сучасних умовах обумовлюється ще й невизначеністю майбутнього, координуючою роллю плану, оптимізацією економічних наслідків. Важливе місце в стратегії розвитку займає

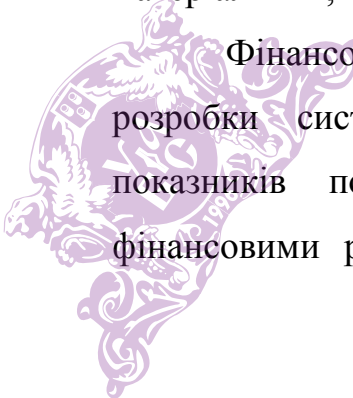
стратегія фінансування, яка повинна надавати відповіді на питання щодо обсягів необхідних коштів для нормальної діяльності й розвитку фірми, щодо структури активів і джерел, форм та динаміки фінансування.

Найефективнішим та найперспективнішим способом управління в економіці є моделювання. Математичні моделі використовувались ще з часів Ф.Кене, А.Сміта, Д.Рікардо і на сьогоднішній день формалізація основних особливостей функціонування підприємств, яка дозволяє оцінити можливі наслідки впливу на них та використовувати такі оцінки в оперативному управлінні, не втратила своєї актуальності. Цими проблемами у своїх роботах переймаються вітчизняні і зарубіжні вчені: В.В. Ковальов, Н.І. Костіна, А.А. Алексєєв, О.Д. Василик, І.О. Бланк, Ж. Перар, З. Боді, Р. Мертон та інші. Ряд проблем, зокрема, вплив застосовуваних методів оцінки вартості активів на прийняття управлінських рішень та фінансові показники ефективності постійно діючого підприємства, потребують подальшого вивчення.

У зв'язку з цим метою даної статті є дослідження основних застосовуваних методів оцінки вартості активів при формуванні показників фінансової звітності постійно діючого підприємства, й розробка рекомендацій щодо застосування певних методів оцінки при формуванні моделі фінансування.

Сучасна наука містить велику кількість моделей, які застосовуються як на теоретичному, макроекономічному так і мікроекономічному рівнях. В основі створення балансової моделі балансовий метод, тобто метод взаємного зіставлення наявних матеріальних, трудових і фінансових ресурсів і потреб у них.

Фінансове планування, у свою чергу, представляє собою процес розробки системи фінансових планів та планових (нормативних) показників по забезпеченню розвитку підприємства необхідними фінансовими ресурсами та підвищенню ефективності його фінансової

діяльності у наступних періодах. Результатом фінансового планування може стати балансовий план, який відбиває результати прогнозованого складу активів і структури джерел фінансування підприємства на плановий період.

Метою розробки такого плану є визначення суми необхідного приросту окремих видів активів з забезпеченням їх внутрішньої збалансованості, а також формування оптимальної структури капіталу, з метою забезпечення достатньої фінансової стійкості підприємства в наступних періодах. Стратегія фінансової політики підприємства є вузловим моментом в оцінці припустимих, бажаних та прогнозованих темпів нарощування його економічного потенціалу. Деякою мірою вона може бути охарактеризована при розгляді балансу.

На цьому етапі важливим моментом є вибір методу оцінки активів (табл. 1). У зв'язку з тим, що звітність на кінець періоду формується відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, тобто за принципами історичної собівартості та обачності, які не дозволяють оцінювати статті звіту виходячи з справедливої вартості активів, аналітику при прогнозуванні слід виходити з ринкових цін на активи, що відображаються в прогнозованих звітах з урахуванням очікуваних темпів інфляції.

Таблиця 1

Види оцінки вартості активів згідно з національними стандартами

№ з/п	Вид оцінки	Визначення	Джерело
1.	Первісна вартість	Історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів	П(С)БО 7
2.	Ліквідаційна вартість	Сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації).	

3.	Вартість, яка амортизується	Первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.	
4.	Переоцінена вартість	Вартість необоротних активів після їх переоцінки.	
5.	Чиста вартість реалізації запасів	Очікувана ціна реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахування очікуваних витрат на завершення їх виробництва та реалізацію	П(С)Б 09
6.	Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості	Це сума поточної дебіторської заборгованості за вирахуванням резерву сумнівних боргів	П(С)БО 10
7.	Справедлива вартість	Сума, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами	
	7.1. Готова продукція, товари	Ціна реалізації за вирахуванням витрат на реалізацію та суми надбавки (прибутку), виходячи з надбавки (прибутку) для аналогічної готової продукції та товарів	
	7.2. Незавершене виробництво	Ціна реалізації готової продукції за вирахуванням витрат на завершення, реалізацію та надбавки (прибутку), розрахованої за розміром прибутку аналогічної готової продукції	
	7.3. Цінні папери	Поточна ринкова вартість на фондовому ринку. За відсутності такої оцінки — експертна оцінка	
	7.4. Нематеріальні активи	Поточна ринкова вартість. За відсутності такої вартості — оціночна вартість, яку підприємство сплатило б за актив в разі операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами, виходячи з наявної інформації.	П(С)БО 19
	7.5. Дебіторська заборгованість	Теперішня (дискontована) сума, яка підлягає отриманню, що визначена за відповідною поточною відсотковою ставкою за вирахуванням резерву сумнівних боргів та витрат на отримання дебіторської заборгованості в разі потреби.	
	7.6. Основні засоби	Ринкова вартість	
	7.6.1. Земля та будівлі	Ринкова вартість. В разі відсутності даних про ринкову вартість — відновлювальна вартість (сучасна собівартість придбання) за вирахуванням суми зносу на дату оцінки	
	7.6.2. Машин та устаткування	Відновлювальна вартість (сучасна собівартість придбання)	
	7.6.3. Інші основні засоби	за вирахуванням суми зносу на дату оцінки	
8.	8.1. Амортизована собівартість	Собівартість фінансової інвестиції з урахуванням часткового її списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії).	
	8.2. Ринкова вартість фінансової інвестиції	Сума, яку можна отримати від продажу фінансової інвестиції на активному ринку.	П(С)БО 12

Баланс як звітна форма може бути описаний різними балансовими рівняннями, що відбивають взаємозв'язок між активами (A), власним

капіталом (K) і заборгованістю стороннім контрагентам (3). Одне з представлень основного балансового рівняння має вид: $A=K+Z$ (1)

Ліва частина рівняння відбиває ресурсний потенціал підприємства точніше, матеріальні і фінансові ресурси як матеріальну основу господарської діяльності, права частина — джерела їхнього утворення. Бажане чи прогнозоване збільшення ресурсного потенціалу повинне супроводжуватися: збільшенням джерел засобів; можливими змінами в їхньому співвідношенні. Оскільки модель (1) адитивна, такий же взаємозв'язок буде між показниками приросту: $\Delta A=\Delta K+\Delta Z$ (2)

Зміна показника K може здійснюватися за рахунок двох факторів: зміни дивідендної політики чи збільшення акціонерного капіталу, тобто модель (1) трансформується в наступний вид: $A=K+PP+Z$ (3)

Таким чином, з моделі (3) видно, що для фінансування своєї діяльності підприємство може використовувати три основних джерела засобів: результати власної фінансово-господарської діяльності; збільшення статутного капіталу; залучення засобів сторонніх фізичних і юридичних осіб. Безумовно, перше джерело є пріоритетним — у цьому випадку весь зароблений прибуток, а також потенційний прибуток належить дійсним власникам підприємства. Практика великих західних фірм показує, що більшість з них у край неохоче прибігають до випуску додаткових акцій як постійної складової частини своєї фінансової політики. Вони воліють розраховувати на власні можливості, тобто на розвиток підприємства головним чином за рахунок реінвестування прибутку. Вихідним елементом моделювання є побудова прогнозної бухгалтерської звітності. Для цього застосовуються два основних прийоми: а) прогнозування окремих статей звітності виходячи з динаміки якого-небудь одного показника, що найбільше повно характеризує діяльність підприємства; б) прогнозування окремих статей звітності виходячи з індивідуальної їхньої динаміки і взаємозв'язків між ними.

Якщо ж власники і керівництво підприємства мають намір нарощувати свій потенціал більш високими темпами, вони можуть зробити це за рахунок одного чи декількох факторів: зміни дивідендної політики (зменшення частки чистого прибутку, виплачуваної у вигляді дивідендів), зміни фінансової політики (підвищення частки залучених коштів у загальній сумі авансованого капіталу), підвищення оборотності активів підприємства за рахунок інтенсифікації виробничої діяльності, збільшення рентабельності продукції за рахунок відносного скорочення витрат виробництва і звертання.

В даний час в економічно розвинутих країнах усе більше поширення одержує використання формалізованих моделей керування фінансами. Ступінь формалізації знаходиться в прямій залежності від розмірів підприємства: чим крупніше фірма, тим у більшому ступені її керівництво може і повинне використовувати формалізовані підходи у фінансовій політиці. У західній науковій літературі відзначається, що близько 50% великих фірм і близько 18% дрібних і середніх фірм воліють орієнтуватися на досить формалізовані підходи в керуванні фінансовими ресурсами. В Україні це питання також стає особливо актуальним у зв'язку зі світовою інтеграцією економіки, тому практичного значення набувають розробки рекомендацій з застосування методів визначення вартості активів для забезпечення інформаційних потреб фінансового менеджменту.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 996-XIV.
2. Боди З., Мертон Р. Финансы.: Пер. с англ.: Уч. Пос. – М.: Издательский дом “Вильямс”, 2000. – 592 с.
3. Ковалёв В.В. Введение в финансовый менеджмент. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 768 с.